

Sollefteå - en stad för alla

etapp ett - tillgänglighetsinventering i centrum

Linda Åberg och Susanna Rudehill är de som genomfört inventeringen och sammanställt denna rapport.

Sammanfattning

2004 fastställdes "Handikappolitiskt handlingsprogram" av fullmäktige, Sollefteå kommun. Där finns mål utsatta utifrån ansvarsområden och FN:s standardregler. I programmet står att samhällsbyggnadsnämnden ska införa handlingsprogram som gör den fysiska miljön tillgänglig. Att inventera den fysiska utemiljön är ett första steg på väg dit.

Arbetet med en inventering i centrala Sollefteå har genomförts utifrån Boverkets nyutgivna bok "Enklare utan hinder" och Kommunförbundets skrift från 2003 "Tillgänglig stad". Vägverkets digitala inventeringsmetod som utgår från kommunförbundets skrift har använts. Inventeringen har gjorts med hjälp av handdator, GPS, digitalt vattenpass, tumstock och digitalkamera.

Inventeringen, som sträcker sig från Hallstagatan till Hågestavägen, har som syfte att identifiera och åskådliggöra befintliga brister för olika grupper av funktionshindrade längs utpekade stråk i centrala Sollefteå. Detta arbete kommer att ligga till grund för att kunna ta fram åtgärdsförslag och kostnadsberäkningar. Inventeringen är ett underlag för alla som arbetar med den fysiska miljön.

Inventeringen är begränsad till de centrala delarna av Sollefteå. Detta innebär inte att övriga delar av staden eller kommunen lämnas utan åtgärder. Men de ingår inte denna etapp av arbetet.

Förord

Det finns en mängd lagar och regleringar som handlar om att säkerställa att människor med funktionshinder ska kunna vara fullt delaktiga i samhällslivet. Trots det finns det idag stora brister i den fysiska miljön, brister som medför att människor hindras i det dagliga livet. Det leder till att oberoendet, delaktigheten och jämlikheten minskar.

Alla som arbetar med den byggda miljön, från övergripande nivå och ner i detalj, behöver ha tillgänglighet i åtanke redan från början. Om inte, uppstår hinder för människor som ska ta sig fram och använda allmänna platser och lokaler. De stängs ute. Detta gäller särskilt barn, äldre och personer med funktionshinder. Det blir då en tillgänglighetsplanering i efterhand.

Inventeringen över centrala Sollefteå visar bland annat på hinder som redan uppstått och behöver byggas bort. Ojämnheter i gångbanor, höga kantstenar vid gångpassager, utstickande skyltar utan markering i marknivå och knappt läsbara tidtabeller. Detaljer som många bara går förbi men som för andra innebär oöverstigliga hinder.

Detta arbete ska vara ett underlag för planerare, projektörer, byggherrar och utförare. Det ska också vara ett stöd i handikapporganisationernas arbete. Syftet med arbetet är bland annat att ge en ökad förståelse för de krav som funktionshindrade har på utemiljön samt vara ett hjälpmedel för att skapa den bästa lösningen vid planering och projektering.

Sollefteå ska vara en stad för alla. Det här är första steget på vägen dit.

Begrepp

Funktionshinder

Funktionshinder är ett samlingsbegrepp som används för att ange ett hinder i en persons förmåga att förflytta sig och/ eller att använda information på det sätt eller i den omfattning som hon eller han önskar. Hindret orsakas av skada, medfött tillstånd eller sjukdom och kan vara bestående eller av övergående natur. I denna inventering beaktas även nedsatt förmåga i samband med hög ålder, samt den ännu inte färdigutvecklade funktionsförmågan hos barn.

Handikapp

Handikapp kan uppstå då personer med funktionshinder möter för dem otillgängliga miljöer. Handikapp är således inte någon egenskap hos en person utan betecknar förhållandet mellan individen och omgivningen. I vilken utsträckning som funktionshindret blir ett handikapp bestäms av personens funktionshinder och den miljö som denne möter. Detta innebär att ju bättre utformat samhället blir efter de behov som personer med funktionshinder har desto färre blir handikappade.

Tillgänglighet och användbarhet

Tillgänglighet innebär att man självständigt kan ta sig fram i miljön och användbarhet att man kan vistas i den och använda den till det den är avsedd för.

Stråk

Ett stråk definieras som en sammanhängande förbindelse mellan startpunkt och målpunkt. Ett stråk kan sålunda vara en

gångväg som utgör en direkt förbindelse mellan en startpunkt och ett närliggande mål. Men det kan också vara en mer långväga förbindelse bestående av länkar i gång- och cykelnätet kombinerade med förflyttningar med buss, tåg eller taxi.

Hinder

På detaljnivå kan utformning, anordning eller annat som omöjliggör eller försvårar en förflyttning eller minskar säkerhet och trygghet längs ett stråk utgöra hinder. Även brister betecknas som hinder – exempelvis att det saknas ledstråk (tydliga taktila ytor för synskadade att orientera sig efter) över öppna ytor, gångbana längs körbana och läsbar trafikinformation för planering av resor med kollektivtrafik. På övergripande nivå kan exempelvis avsaknad av en busslinje till ett viktigt resmål vara ett avgörande hinder för tillgänglighet.

Taktil

Taktil avser känsel eller beröring. Taktila plattor är plattor som är kännbara med fötterna eller med käpp.

Akustisk

Akustisk avser ljud. Akustiska signaler är signaler som uppfattas med hörseln. Exempel på akustiska signaler är den ticksignal som många trafiksignaler är utrustade med. Den sista trafiksignalen i Sollefteå togs bort 2005 och ersattes med en liten rondell.

Visuell

Visuell avser något som uppfattas med synen.

Innehåll

Sammanfattning	3	2.12	Trappor	26
Förord	4	2.13	Lekplatser	30
Begrepp	5	2.14	Uteserveringar	32
Innehållsförteckning	6	2.15	Handikaptoaletter	33
1. Inledning		2.16	Uttagsautomater	34
1.1 Motiv, lagar och regler	7	2.17	Belysning	36
1.2 Bakgrund	7	3. Nedslag i verkligheten		37
1.3 Syfte	7	3.1 Självständighet		38
1.4 Arbetsprocessen	8	3.2 Lots i sicksack		40
1.5 Avgränsning	8	3.3 Pionjären		42
1.6 Bra för alla	8	3.4 Med hörseln som ledsagare		44
2. Inventering av utemiljön		4. Fortsatt arbete		46
2.1 Omfattning	9	5. Källförteckning		47
2.2 Föreskrifter och allmänna råd	9			
2.3 Att använda inventeringen	9			
2.4 Lutningar	10			
2.5 Sittplatser	12			
2.6 Länkar	14			
2.7 Information	16			
2.8 Hinder	18			
2.9 Handikapparkeringar	20			
2.10 Gångpassager	22			
2.11 Busshållplatser	24			

1. Inledning

1.1 Motiv, lagar och regler

År 1993 antogs FN:s tjugotvå standardregler för delaktighet och jämlikhet. Där ingår regel nr 5 "Tillgänglighet" som bland annat anger att medlemsstaterna ska införa handlingsprogram som gör den fysiska miljön tillgänglig för alla oavsett funktionsnedsättning och dessutom se till att alla får tillgång till information och möjlighet till kommunikation. Detta har Sverige förbundit sig till att förverkliga.

I maj år 2000 antog riksdagen regeringens proposition "Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken". Ett av målen i handlingsplanen är att samhället utformas så att människor med funktionshinder och i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet. Det handikappolitiska arbetet ska inriktas på att identifiera och undanröja hinder för en sådan delaktighet. Propositionen slår fast att enkelt avhjälpna hinder ska vara åtgärdade före utgången av år 2010 på allmänna platser och i lokaler dit allmänheten har tillträde.

En ny paragraf i plan- och bygglagen om enkelt avhjälpna hinder trädde i kraft den 1 juli 2001 (17 kap 21 a § PBL). Boverket har utarbetat föreskrifter till lagen. Boverkets föreskrifter och allmänna råd om undanröjande av enkelt avhjälpna hinder till och i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser (BFS 2003:19), HIN, trädde i kraft den 1 december 2003. Bland äldre lagar som berör tillgänglighet kan nämnas Lag om handikappanpassad kollektivtrafik (1979:558) och Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (1993:387).

1.2 Bakgrund

Under våren 2005 utkom Boverkets idébok "Enklare utan hinder" med stöd av erfarenheter från olika kommuner. Boken ger exempel på vad som kan behöva undanröjas och under vilka förutsättningar detta blir enklast. Det handlar om att genom ökad medvetenhet och inlevelse inse hur ett hinder i en situation upphör att existera för många enskilda människor med ett visst sätt att utforma miljön. Under sommaren 2003 presenterade Svenska Kommunförbundet idéskriften "Tillgänglig stad". Syftet med skriften är att stödja kommunerna i arbetet med den del av tillgänglighetsplaneringen som omfattar trafiknäten inom kommunen.

I många kommuner som arbetat för att förbättra tillgängligheten för funktionshindrade har arbetet främst koncentrerats till lokaler av olika slag, och att förbättra möjligheterna att ta sig in och ut ur dessa. Att ta sig till och från dessa start och målpunkter har inte varit diskuterat i samma omfattning.

I Sverige bedöms enligt Hjälpmedelsinstitutet minst 1,2 miljoner människor ha någon form av permanent funktionsnedsättning.

1.3 Syfte

Syftet med arbetet är att identifiera och åskådliggöra befintliga brister för olika grupper av funktionshindrade längs utpekade stråk i centrala Sollefteå. Att ge en bättre inlevelse i funktionshindrades dagliga problematik ses också som ett syfte.

1.4 Arbetsprocessen

Processen i detta projekt har varit indelad i tre etapper. Först identifierades de sträckor, de så kallade stråk, som arbetet fokuserats till. Dessa stråk ligger mellan Hallstagatan och Hågestavägen. Området innehåller många viktiga gångsträckor.

Nästa steg var att inventera de framtagna stråken, och att dokumentera de brister och hinder som finns. Under denna tid var representanter från HSO och Handikapprådet samt enskilda personer med funktionshinder inkopplade. Själva fältinventeringen genomfördes digitalt, till vår hjälp hade vi handdator, GPS, tumstock, digitalt vattenpass och kamera.

Sista steget bestod i att analysera de fakta vi samlat in och göra inventeringen läsvänlig och lättanvänd. Under sista etappen sammanställdes arbetets olika delar.

1.5 Avgränsning

I denna studie har arbetet begränsats till lokala gångstråk mellan ett antal start- och målpunkter i de centrala delarna av Sollefteå. Mellan dessa rör sig många människor och det finns ett stort antal målpunkter inom eller i närheten av utredningsområdet. Det är viktigt att påpeka att avgränsningen inte innebär att resterande delar av Sollefteå kommun kommer att lämnas utan åtgärder, men de ingår inte i denna etapp av arbetet.

1.6 Bra för alla

Med en miljö som är tillgänglig för personer med funktionshinder får vi en miljö som är bättre även för andra. En god och bländfri belysning som är nödvändig för en person med nedsatt syn kan samtidigt öka trivseln för alla, och den

kan dessutom öka tryggheten för många. Avfasningar vid övergångsställen är bra för många, men i synnerhet dem som har svårt att klara kantstenshöjden mot gatan, till exempel för dem som drar barn- eller shoppingvagn. Dessa personer har också stor glädje av automatiska dörröppnare, som även underlättar för personer som bär väskor eller lastar gods. Jämn markbeläggning minskar risken för alla att snubbla. Behöver vi gå på toaletten underlättar en tydlig skyltning. Trösklar innebär en olycksrisk och är dessutom ett hinder för många. Ökad tillgänglighet för personer med funktionshinder leder till att miljön blir bättre för alla.

Ramper underlättar för personer med rullstol, barnvagn och rollatorer. Barn och äldre får det också lättare att ta sig fram.

2. Inventering av utemiljön

2.1 Omfattning

Inventeringen över Sollefteå centrum sträcker sig från Hallstagatan till Hågestavägen och innefattar hinder, gångpassager, sittplatser, trappor, lutningar, länkar, information, hållplatser och handikapparkeringar. Denna del har genomförts med stöd av skriften "Tillgänglig stad" från kommunförbundet. Dessutom har kompletterande inventeringar gjorts av lekplatser, uteserveringar, belysning, offentliga toaletter och uttagsautomater.

2.2 Föreskrifter och allmänna råd

Boverkets föreskrifter och allmänna råd, HIN, som finns inkluderade i texterna kring varje inventerat objekt, trädde i kraft den 1 december 2003 (BFS 2003:19). De är framtagna utifrån en ny paragraf i plan- och bygglagen om enkelt avhjälpta hinder som trädde i kraft den 1 juli 2001 (17 kap 21 a § PBL).

2.3 Att använda sig av inventeringen

Inventeringen är ett underlag för allt arbete med den fysiska miljön. Oavsett om det handlar om trafikmiljö eller parkmiljö, punktinsatser eller övergripande förändringar bör denna inventering finnas med i det första steget. På så sätt kan arbetet med att skapa en tillgängligare miljö fortsätta. Målet är att alla enkelt avhjälpta hinder ska vara åtgärdade 2010.

Inventeringen används lättast digitalt, via dataprogrammet MapInfo eller ProView. Genom att klicka på ett prick på kartan kommer ett informationsverktyg upp som identifierar det specifika objektet. Ett foto kan också klickas fram för varje inventeringsobjekt. Detta innebär att det går att få en detaljerad bild av varje punkt. Denna rapport visar en sammanfattande bild av den totala inventeringen.

2.4 Lutningar

För starka lutningar är ett stort hinder för många funktionshindrade. En i övrigt bra gångväg kan göras omöjlig för vissa grupper att använda på grund av för stora nivåskillnader. Lutningar över 8 % är ett problem även om det bara rör sig om en kort sträcka, som en nedsänkt gångbana vid utfart eller liknande. Även mindre lutningar på längre sträckor kan bli ett problem om det inte finns vilplan som möjliggör paus. Dessutom kan tvärlutningen, det vill säga lutningen i sidled, bli ett hinder för vissa grupper av funktionshindrade om den är för stor.

§ 6 Allmänt råd

...Mindre nivåskillnader bör överbryggas, exempelvis med ramper. Även om rampen är kort är det viktigt att lutningen inte är brantare än 1:12, på grund av risken att falla eller välta baklänges. En lutning på 1:20 eller flackare bör eftersträvas. Rampen bör ha jämn och halkfri yta, vara minst 1,3 m bred och ha avåkningsskydd. Tvärlutningen bör inte vara mer än vad som krävs för erforderlig vattenavrinning och inte överstiga 1:50, för att inte utgöra fara för personer med dålig balans, för att synsvaga och blinda inte ska tappa orienteringen och för att personer i rullstol eller med rollator ska kunna ta sig fram. Om det finns plats, bör en trappa finnas som komplement till rampen.

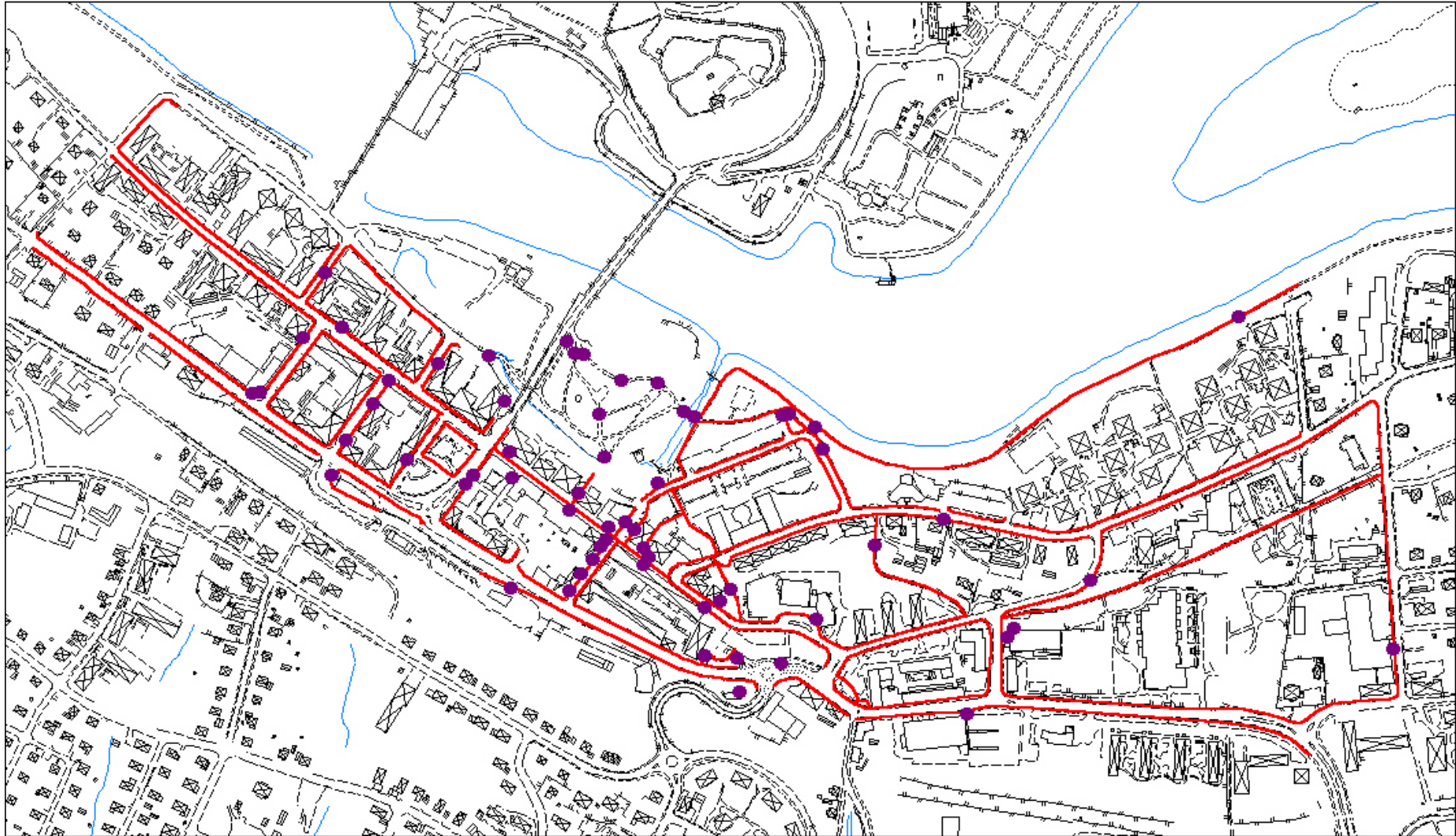
Lutningar i Sollefteå

Totalt 53 inventerade lutningar

Längslutning över 5%	81%	(43 st)
Ledstång	19%	(10 st)
Kompletterande trappa	15%	(8 st)

LUTNINGAR

2.5 Sittplatser

Vilplatser i form av bänkar är viktiga längs gångstråken. Möjligheten att stanna upp en stund för vila kan vara avgörande för om en funktionshindrad ska kunna ta en promenad eller inte. Avstånden mellan bänkarna beror delvis på vilken miljö det är. Några riktvärden på avstånd från varandra kan vara följande, som återfinns i skriften "Stockholm – en stad för alla".

- 25 m i starkt frekventerade områden
- 100 m inom bostäders närområden
- 250 m i större park- och friluftsområden

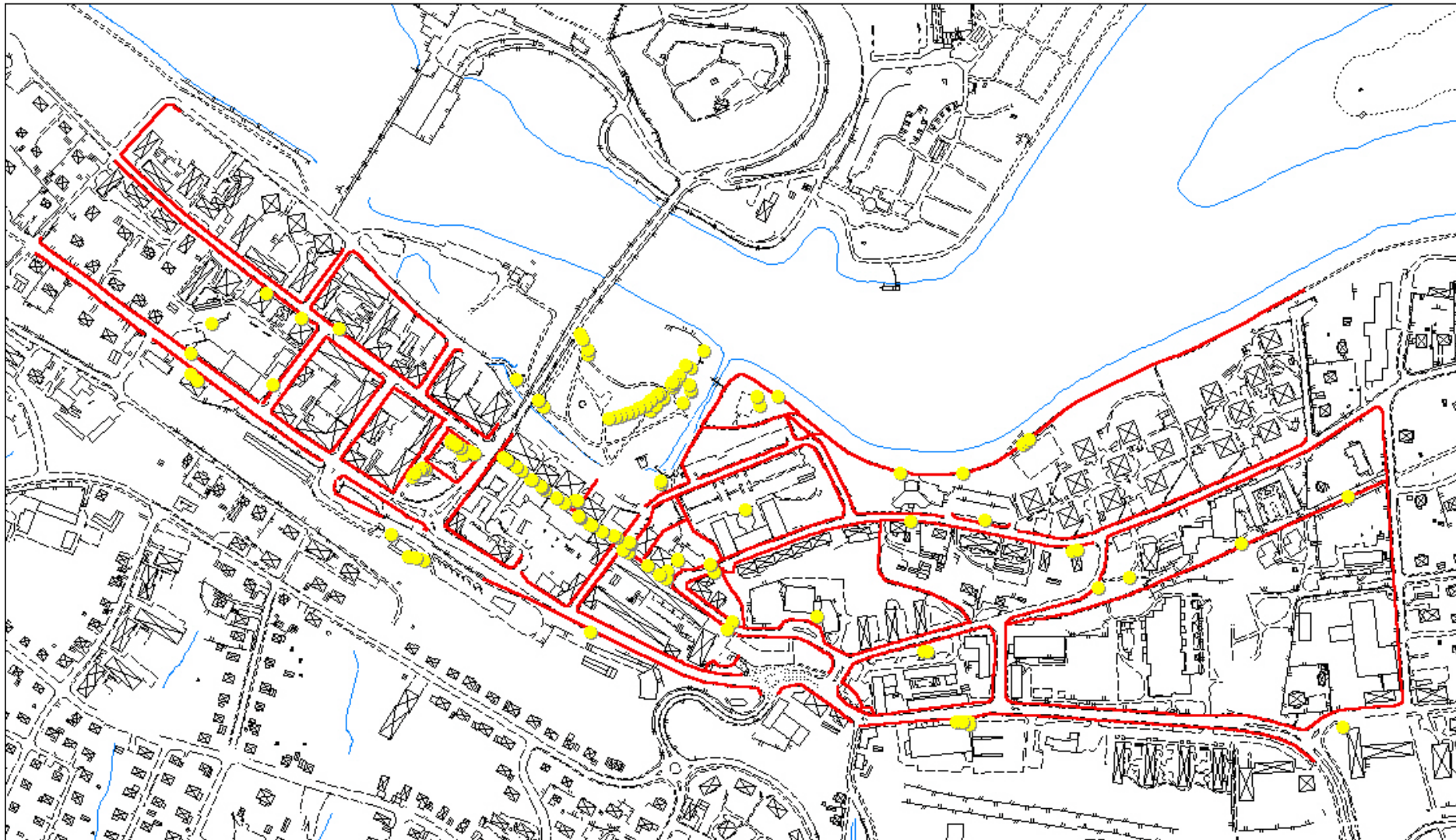
Sittplatser i Sollefteå

Totalt 127 inventerade sittplatser

Armstöd	46%	(59)
Friyta intill	80%	(101)
Hårdgjord yta intill	82%	(104)
Ryggstöd	83%	(105)

SITTPLATSER

2.6 Länkar

För att en länk ska vara framkomlig för samtliga grupper av funktionshindrade måste en rad krav vara uppfyllda. Beläggningen måste vara jämn, gångbanan får inte vara för smal, hinder får inte förekomma, det måste finnas taktila och visuella avgränsningar och gångtrafiken bör ej samsas om samma yta som cykel- eller biltrafik.

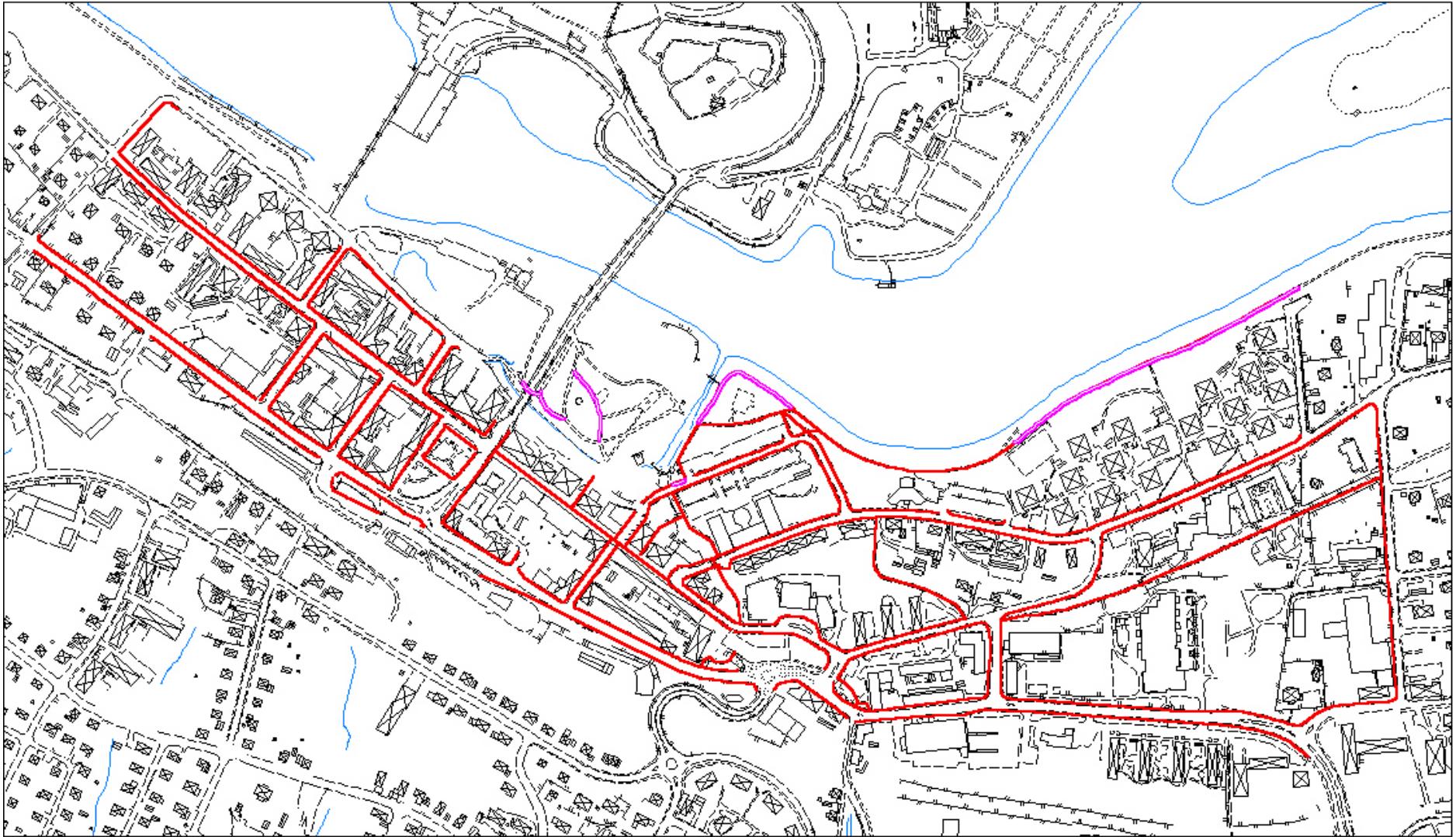
Länkar i Sollefteå

I denna utredning har vi kartlagt ett begränsat antal länkar då fokusen legat på att punktmarkera faror och hinder var för sig istället för att peka ut längre sträckor.

Asfalt övergår till grus, en av de totalt fem inventerade länkarna.

LÄNKAR

2.7 Information

För att informationsskyltar ska uppnå sitt syfte att förmedla information krävs det att de sitter på rätt höjd, är rätt utformade och företrädesvis belysta.

14 § Föreskrift

Hinder i form av bristande skyltning skall undanröjas.

Allmänt råd

Skytning bör vara lättbegriplig och lättläst, ha ljushetskontrast och vara placerad på lämplig höjd för att kunna läsas och höras såväl av personer i rullstol som av stående personer med nedsatt syn. Den bör placeras där man kan förvänta sig att den ska finnas och så att man kan komma tätt intill. Textstorleken bör vara anpassad efter läsavståndet och ytan bör inte ge upphov till reflexer. Skylten bör vara kompletterad med bokstäver i antingen upphöjd relief eller punktskrift eller båda samt i vissa fall med talad information och tydliga, lättförståeliga och välkända symboler. Elektronisk skyltning bör anpassas för att fungera för personer med exempelvis nedsatt syn och nedsatt hörsel.

Tydlig och väl belyst skyltning har stor betydelse för att bland annat personer med nedsatt syn eller hörsel och personer med utvecklingsstörning skall kunna orientera sig.

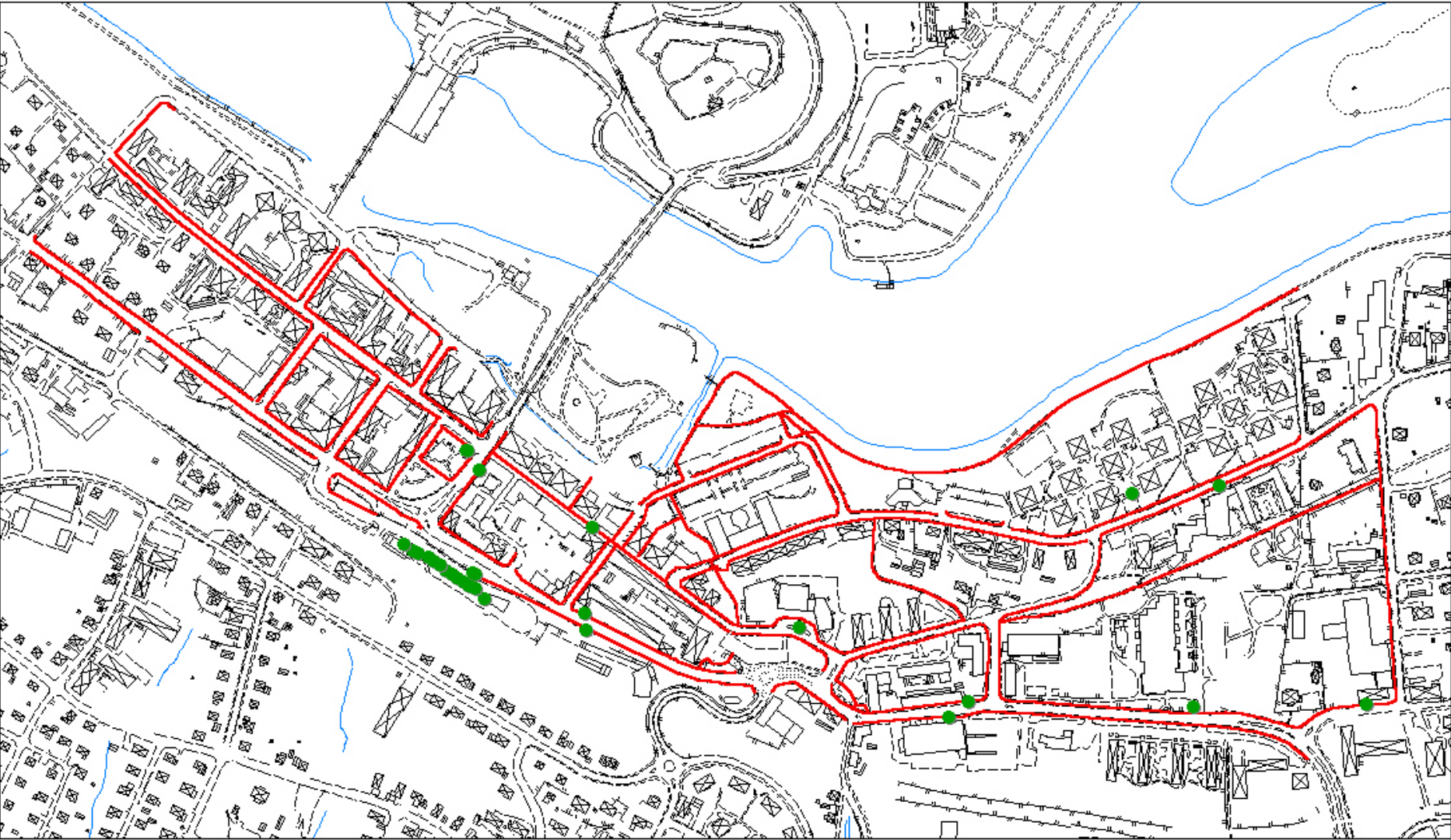
Information i Sollefteå

Totalt 28 inventerade informationsskyltar

Orienteringstavla	21%	(7)
Busstidtabell	68%	(18)
Bildskärm	4%	(1)
Annat	7%	(2)
Belysning	32%	(9)

INFORMATION

2.8 Hinder

Till hinder räknas punktföreteelser i gångbanan som kan upplevas som hinder för en dimensionerande förmåga, till exempel nedsatt syn eller rullstolsburen i manuell rullstol. Det kan vidare vara en företeelse som hindrar framkomligheten, men även hinder som kan medföra låg säkerhet eller känsla av osäkerhet.

Några exempel är ojämnheter i gångbanan, höga kantstenar, nersjunkna markbrunnar, utstickande skyltar utan markering i marknivå, uteserveringar, buskar som växt över gångbanan och vattenpölar.

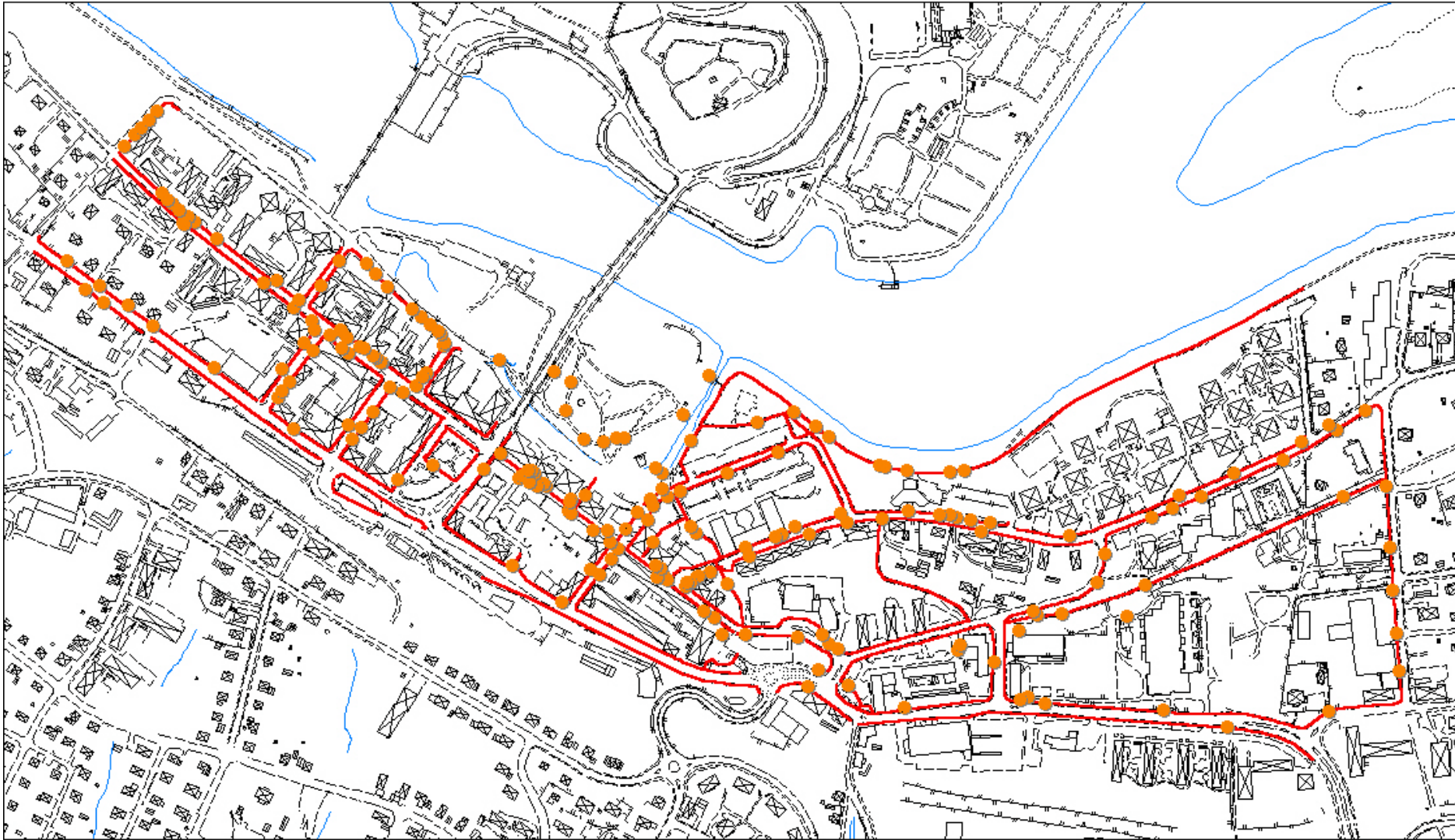
Hinder i Sollefteå

Totalt 260 inventerade hinder

Uppstickande/nersjunkna

markbrunnar	13%	(35)
Asfalt saknas	16%	(42)
Grus på gångväg	2%	(6)
Överhängande träd/buskar	12%	(31)
Gräs över gångbana	4%	(10)
Ojämnheter	22%	(56)
Gropar	9%	(24)
Smal gångväg	3%	(8)
Uppskjutande cement	1%	(3)
Sluttande gångbana	9%	(23)
Annat	7%	(9)

HINDER

2.9 Handikapparkeringar

Många människor har svårt att förflytta sig utomhus annat än kortare sträckor, framförallt vintertid. Enligt Boverkets Byggregler 3:122 ska en parkeringsplats för rörelsehindrade ordnas inom 25 m gångavstånd från en byggnads entré. Förflyttning från bilen till aktuell målpunkt bör kunna ske utan några onödiga omvägar och utan hinder av kantstenar, trappsteg och liknande.

Funktioner och mått, hämtat från DHR:s hemsida i juli 2005;

- Sida vid sida uppställning 4,5 m bred
- Längs med trottoar 7,0 m lång
- Parkeringsplatserna ska vara tydligt utmärkta med målade kantlinjer och handikappsymbol i parkeringsrutan, samt ha skyltsymbol framför parkeringsplatsen.
- Parkeringsplatserna ska vara utformade så att personer med rörelsehinder kan öppna bildörren helt, oberoende på vilken sida personen sitter. Detta är viktigt för att personen ska komma in i bilen och samtidigt få rum med exempelvis en rullstol eller rollator vid sidan om sig.
- Placering av parkeringsplatserna ska utgå från att personer ska kunna förflytta sig utan att ta omvägar på grund av hinder som höga kantstenar, kraftiga lutningar med mera.

17 § Föreskrift

Hinder i form av bristande utformning av biluppställningsplatser för handikappfordon skall undanröjas.

Allmänt råd

Vissa biluppställningsplatser på en parkeringsplats bör ändras så att de fungerar även för rullstolsburna som kör en bil där rullstolen tas in och ut från sidan. Breddmättet på en sådan plats bör vara 5,0 m, när platsen inte är belägen intill en fri yta. Lutningen i längs- eller sidled bör inte vara mer än vad som krävs för erforderlig vattenavrinning och inte överstiga 1:50. Markbeläggningen bör vara fast, jämn och halkfri.

Handikapparkeringar i Sollefteå

Totalt 35 inventerade parkeringsplatser

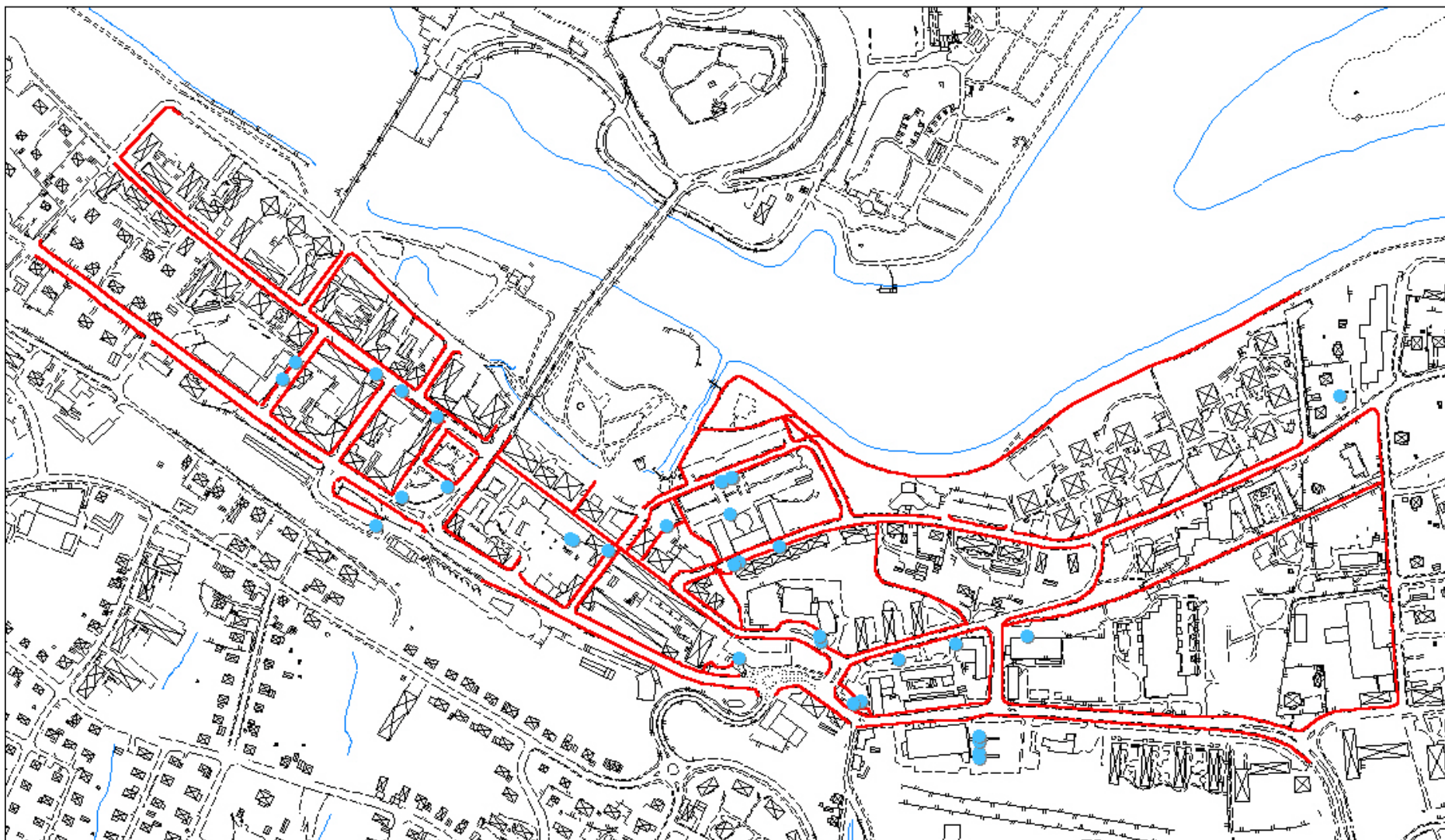
God jämnhet 83% (29)

Mer än 2% i lutning 37% (13)

Bredd under 5 m. 91% (32)

HANDIKAPPARKERINGAR

2.10 Gångpassager

Alla de platser där gående korsar körbanan i samma plan kallas med ett ord gångpassage. Gångpassager delas sedan in i ett antal olika kategorier där övergångsställen är platser som har vägmarkering och vägmärke.

Gångpassagen är en plats där många gruppers olika behov måste tillgodoses. För bland annat personer med rörelsehinder och personer med barnvagn behövs en sänkning av kantsten för att underlätta/möjliggöra passage. Blinda och starkt synsvaga personer behöver en kant och övriga personer med nedsatt orienteringsförmåga behöver kontrastmarkering.

Enligt Boverkets Byggregler (BBR 3:122) bör gångvägen ha minst 40 mm höga kantstenar som vid övergångsställe eller motsvarande förses med 90 cm bred avfasning med avvikande ytskikt.

13 § Föreskrift

Hinder i form av bristande kontrastmarkering och varningsmarkering skall undanröjas.

Allmänt råd

Strategiska punkter, till exempel busshållplatser, perronger, övergångsställen och upphöjda gångpassager över gator, entréer med mera bör kontrastmarkeras så att synsvaga, blinda personer och personer med utvecklingsstörning lättare skall kunna ta sig fram. Kontrastmarkering kan exempelvis anordnas genom material med avvikande struktur och ljushet

fälls in i markbeläggningen, till exempel tydligt kännbara plattor i asfaltyta eller släta plattor i gatstensyta. Markbeläggningen bör utformas så att den inte medför snubbelrisk. En ljushetskontrast på minst 0,40 enligt NCS gör det möjligt för många synsvaga att uppfatta markeringen. För personer med utvecklingsstörning underlättas orienteringen av logiska färgsystem...

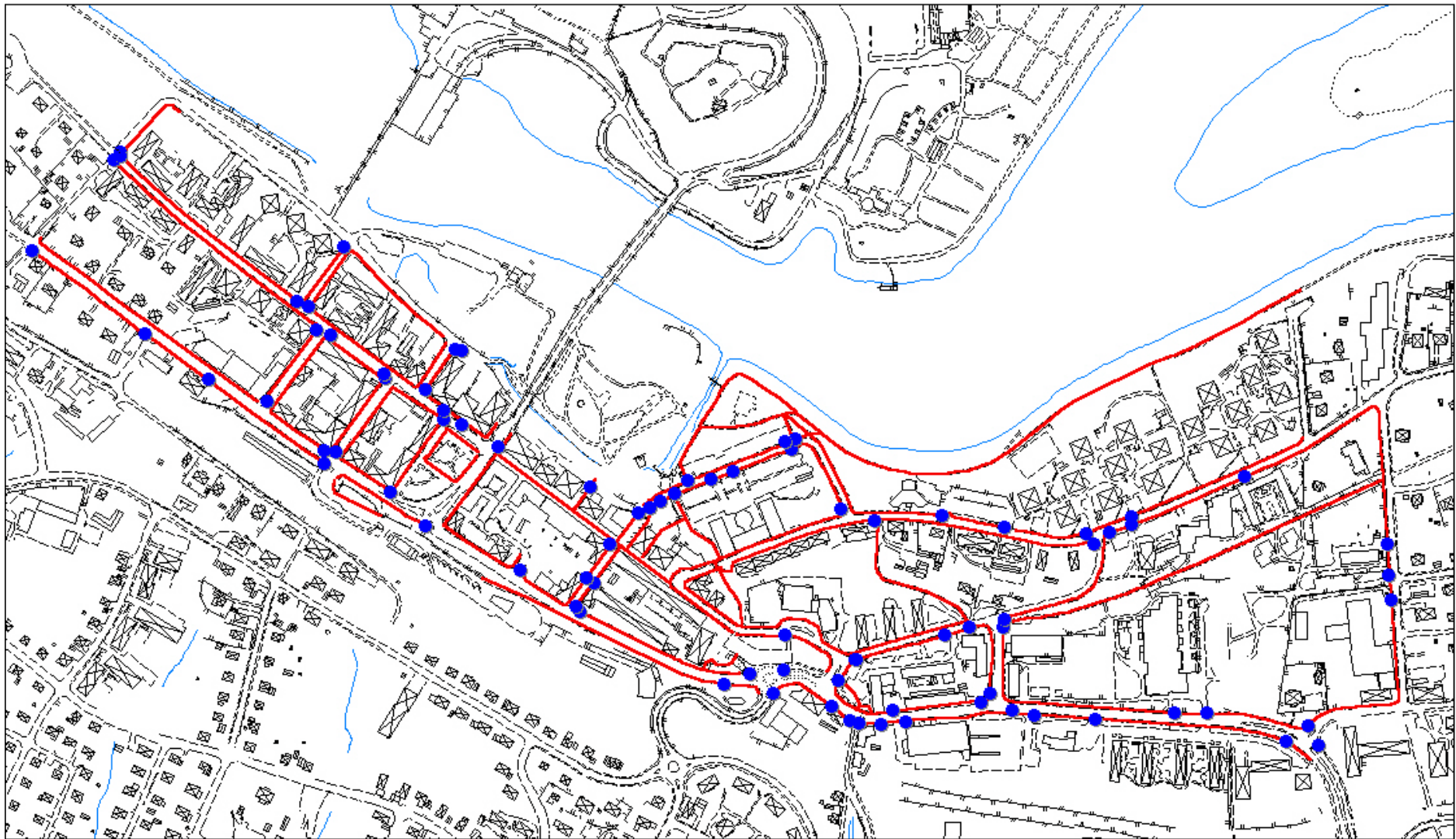
Gångpassager i Sollefteå

Totalt 82 inventerade gångpassager

Upplysningsmärke	34% (28)
Belysning	45% (37)
Målning	16% (13)
Refua	12% (10)

GÅNGPASSAGER

2.11 Busshållplatser

Kollektivtrafiken ska ha en så hög standard att den framstår som ett attraktivt transportmedel för alla. Om en busshållplats ska fungera på bästa sätt för personer med funktionshinder måste följande krav tillgodoses;

Hållplatsområdet ska vara tydligt markerat och skyddat från cykeltrafik och dylikt. Det ska finnas taktil markbeläggning och kontrastmarkering för att underlätta orienteringen för personer med nedsatt orienteringsförmåga. Allmänbelysning ska vara god och det ska finnas skräpkorg.

För att underlätta in- och utsteget i bussen är det viktigt att bussen kan stanna nära kantstenen, som bör vara så pass hög att steget inte blir så stort. Busshållplatsen ska ha väderskydd med belysning och sittbänk med armstöd samt plats för rullstol. Informationstavla ska finnas med tidtabeller med stor text samt en linjekarta. Informationen ska vara välplacerad så att man kan komma intill och läsa. Skriven information på skyltar (ej tidtabeller) kompletteras med punktskrift.

För att få fungerande reskedjor är det viktigt att även gångvägarna till busshållplatsen utformas så att personer med funktionshinder kan ta sig fram.

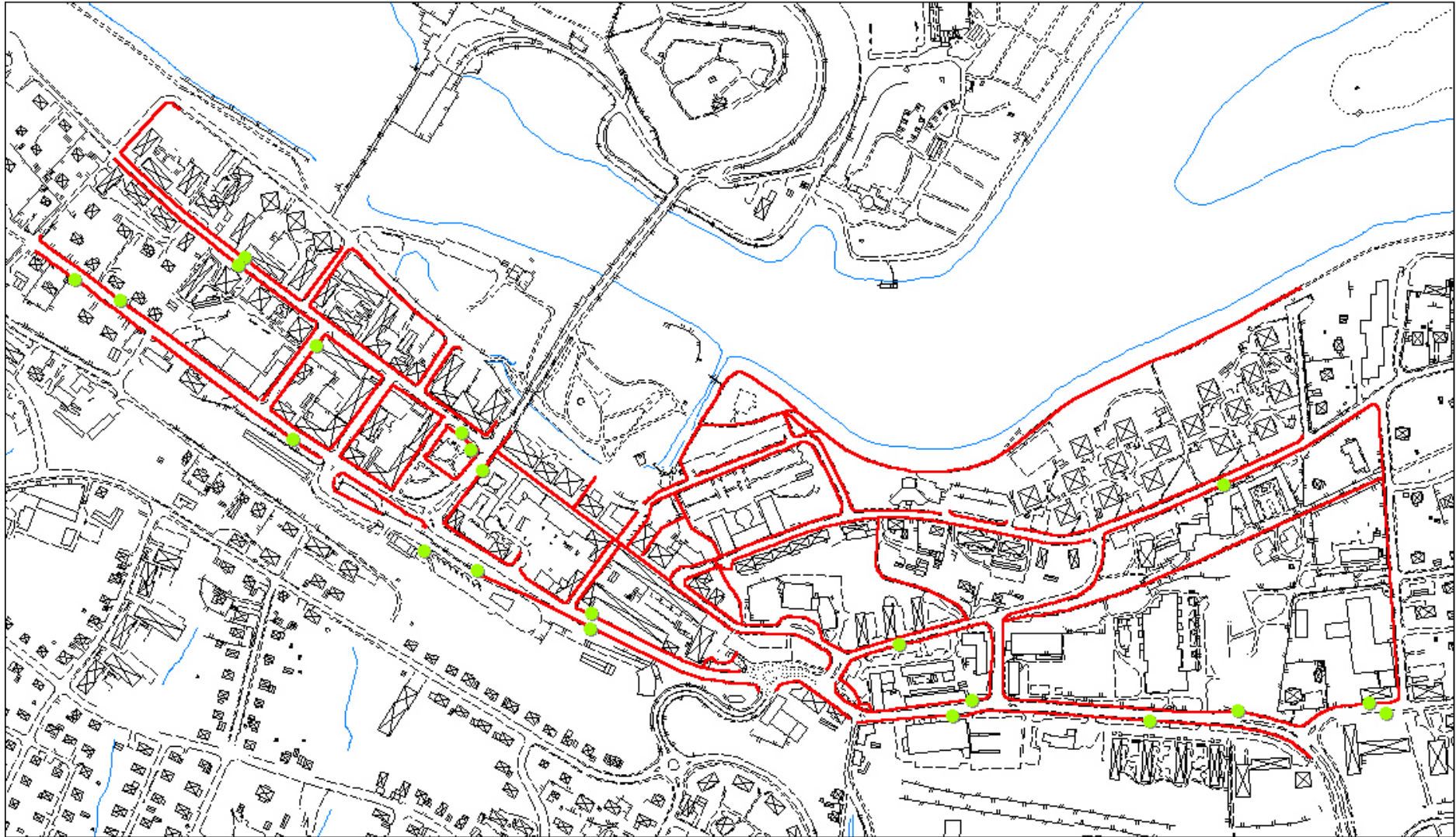
Busshållplatser i Sollefteå

Totalt 21 inventerade hållplatser

Väderskydd	29% (6)
Belysning	5% (1)
Plattform lägre än 17 cm	80% (17)

BUSSHÅLLPLATSER

2.12 Trappor

Där det finns trappor ska det finnas en alternativ och likvärdig förbindelse med ramp.

Trappor utomhus bör ha minst 3 och högst 8 steg. Längre trappor avdelas med minst 1,3 m långa vilplan. På vilplan kan soffor placeras men de får inte hindra framkomligheten.

Trappstegen ska ha samma höjd och djup i hela trappan. Steghöjden får vara maximalt 0,15 m, dock helst 0,13 m för att trappan ska bli lätt att gå i. Stegdjupet påverkas av vald steghöjd.

Trappor ska ha inbyggd markering med kontrast mellan ljust och mörkt på första och sista steget i varje trapplopp. Räckena ska finnas på båda sidorna av en trappa. De ska dras obrutna även längs vilplan och vara greppvänliga. Räckena ska förlängas med 0,3 m före det första trappsteget så att personer med synskada ska veta när trappan tar slut och för att personer med rörelsehinder ska ha stöd vid första och sista steget.

7 § Föreskrift

Hinder i form av bristande kontrastmarkering och varningsmarkering skall undanröjas

Allmänt råd

... Trappor bör förseas med kontrastmarkering så att synsvaga kan uppfatta nivåskillnaderna, exempelvis genom att framkanten på nedersta plansteget och framkanten på trappavsatsen vid översta stegsteget i varje trapplopp ges en ljushetskontrast på minst 0,40 enligt NCS. Markeringarna bör göras på ett konsekvent sätt inom området...

... Oskyddade glasytor bör varningsmarkeras, exempelvis genom avvikande ljushet mot bakgrunden. Markeringarna bör placeras i ögonhöjd...

... Utstickande byggnadsdelar, exempelvis trappor, skyltar och balkonger, lägre än 2,20 m över mark bör markeras tydligt och byggas in eller åtgärdas på annat sätt, för att inte utgöra fara för blinda och synsvaga...

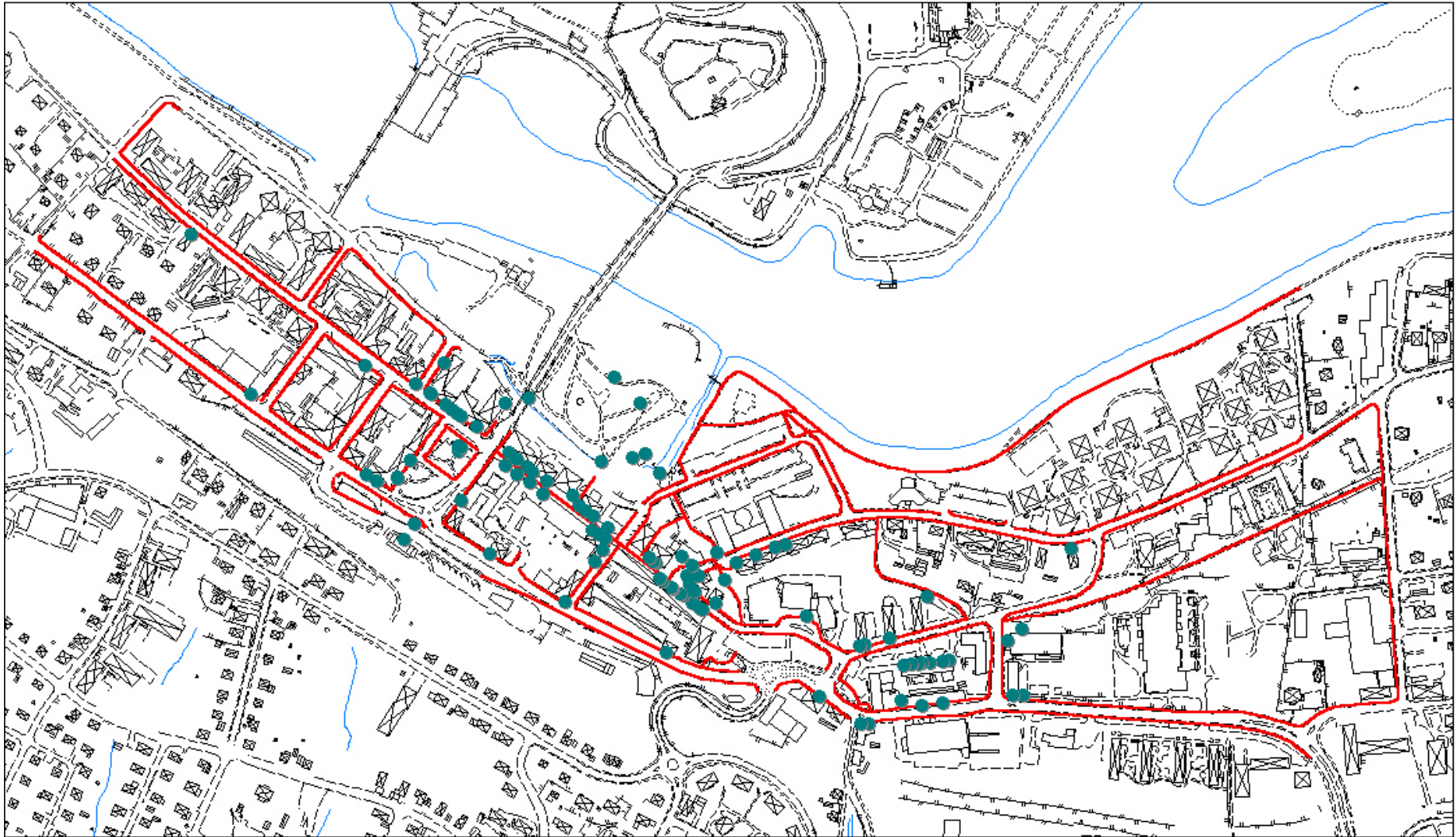
Trappor i Sollefteå

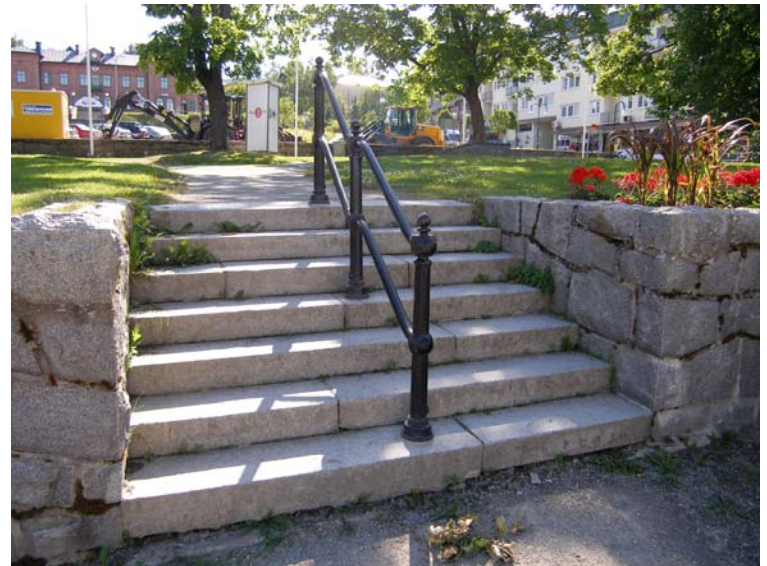
Totalt 104 inventerade trappor

Trappor med fler än 1 trappsteg	68% (71)
Ledstång	25% (26)
Belysning	44% (46)
Kompletterande ramp	13% (14)

TRAPPOR

2.13 Lekplatser

Barn med funktionshinder har samma lekbehov som barn utan funktionshinder. Föräldrar som har funktionshinder behöver också kunna använda sig av platsen tillsammans med sitt barn/sina barn. En anpassning som gör lekplatsen tillgänglig och användbar kan ofta göras med enkla medel. Små förändringar kan vara skillnaden på utestängande och välkomnande.

Att tänka på

I boken Bygg ikapp handikapp och Boverkets bok "Enklare utan hinder" finns goda råd om hur en lekplats kan utformas så den blir åtkomlig och lekvänlig för barn och föräldrar med funktionshinder.

Viktigt att tänka på är:

- att lekplatsen har sol, skugga och vindskydd.
- att förflyttningar underlättas.
- att lekplatsen inte upplevs som stor och svåröverskådlig.
- att barnen upplever lekplatsen som en varierande och spännande miljö för rörelselekar och fysisk träning.
- att olika sinnesupplevelser möjliggörs på lekplatsen.
- att lekredskap på lekplatsen är utformade så att alla kan vara med så länge som möjligt.
- att säkerhetskraven är höga.

18 § Föreskrift

Hinder i form av brister i lekplatsens utformning eller utrustning skall undanröjas.

Allmänt råd

Brister i lekparkens utformning gör att barn och deras föräldrar med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga inte kan använda och vistas på lekplatsen.

HIN, Boverkets föreskrifter, ställer inte krav på att varje enskild lekplats ska anpassas till funktionshindrade barn. Barn med funktionshinder ska kunna använda delar av lekredskapen, till exempel att ett tillgängligt lekredskap kompletterar ett otillgängligt. Barn och föräldrar med synskador ska också kunna vistas på lekplatsen, framkomligheten till lekredskapen måste vara god för att föräldrar med funktionshinder ska kunna vara till hands för sitt barn då behovet finns.

I PBL 3 kap 17 §

Genom underhåll av lekplatser och lekplatsens fasta anordningar ska risken för olycksfall begränsas. Det kan innebära klippning av grenar över lek- och gångytor samt att göra gångytorna jämna genom att justera grusgångar och plattor, ta bort uppstickande rötter och underhåll av målade ytor.

Lekplatser i Sollefteå

Inom det aktuella inventeringsområdet finns en lekplats. Den är lagom stor, plan och ligger fint belägen strax utanför stadsparken i närheten av älven, på lagomt avstånd om man vill ta en paus från stadens gator och låta barnen leka en stund. På grund av att lekplatsen inte är för stor är den lättöverskådlig.

På lekplatsen finns olika lekattraktioner som ger varierande lekmöjligheter; gungor, klätterställning och repklättring, sandleksaker och två "gunghästar" med plats för en och fyra personer.

Däremot så har gungställningen inga lediga öglor för egen ledagen gunga, klätterställningen har inget rampalternativ och på "gunghästen" som har plats för fyra finns inget stadigt handtag för de barn som sitter bakom. Att leka i sanden kan vara

en svårighet för rullstolsburna barn eftersom det inte finns alternativa sandlådor i högre höjd.

Runt lekplatsen är det gräsmatta och träd vilket gör att platsen erbjuder stora ytor att leka på. De stora träden ger god skugga, däremot fattas det regn- och vindskydd mot sämre väder. Enskilda bänkar och bänkar med bord finns för vila och fikastunder, även papperskorg finns.

Att ta sig till lekplatsen är svårt, det finns ingen väg genom den omgivande gräsmattan. Väl i lekplatsen så finns det enbart sand, inga hårdgjorda ytor för rullstolsburna. Gungställningen på lekplatsen är inringad med ett staket som har en bred ingång och är bra placerad för att förhindra att barn springer in i gungorna.

2.14 Uteserveringar

Under sommaren är uteserveringarna ett välkomnande inslag för många människor, för andra innebär de hinder för framkomligheten, säkerheten och möjligheten att själv kunna använda sig av serveringarna.

Funktioner och mått

I boken Bygg ikapp handikapp skriver man att uteserveringar bör placeras direkt på mark, man bör alltså undvika att lägga ut golv som medför en kant eller en trapp att ta sig upp för. För personer med synskada måste en tydlig avgränsning mot gatan finnas så personen uppmärksammar serveringen med sin orienteringskäpp, det kan vara ett staket med tvärså 0,10-0,35 m över mark.

Rekommendationer på DHR:s hemsida:

”Fri yta kvar av trottoar ska vara minst 2,0 meter på normal gångbana. Måttet mäts från uteserveringens avgränsning till och med kantsten eller till stolpe, träd eller annat som tar upp trottoarytan och minskar den fria ytan så att framkomligheten försvåras.”

”Inga föremål får sticka ut utanför uteserveringens avgränsning.”

”Uteserveringar skall vara tillgängliga, inga uppbyggnader tillåts. Undantag görs endast på sådana ställen där en uppbyggnad är absolut nödvändig för att kompensera nivåskillnader på trottoaren eller torget. Nivåskillnad mellan serveringslokal och trottoar är inte ett godtagbart skäl. Inom en uppbyggd uteserverings område ska en ramp inrymmas.”

”Öppningar skall vara minst 100 cm breda.

Uteserveringens avgränsning ska utformas så det går att komma in på uteserveringen med rullstol. Öppning i avgränsningen ska placeras längs med gångriktningen på trottoaren och vara minst 100 cm bred så att man kan komma in med rullstol. Ramplutning max 1:20, rampen skall dessutom vara utmärkt.”

Uteserveringar i Sollefteå

I de aktuella stråken har sex uteserveringar påträffats. Deras utformning är olika, två är placerade direkt på marken vilket underlättar för rullstolsburna att besöka dem. Resterande uteserveringar är uppbyggda. Tillgängligheten blir sämre med höga kanter och trappor. En uteservering bör vara väl markerad med ett staket i kontrasterande färg.

Eventuell trappa bör också vara kontrastmarkerad. Staketet ska var kännbart i marknivå för en orienteringskäpp. Passageutrymmet i serveringen bör inte vara för smalt. Utrymme för en rullstol ska också finnas under borden.

Exempel på uteservering i marknivå.

Exempel på uppbyggd uteservering.

2.15 Handikapptoaletter

Att det finns tillgängliga toaletter är en förutsättning för att personer med funktionshinder ska kunna vistas i centrum. Det är viktigt att de ligger nära målpunkter och är lätta att hitta samt att de hålls i gott skick.

11 § Föreskrift

"Hinder i form av brister i utformningen och placering av fast inredning skall undanröjas"

Allmänt råd

Svåränvänt, dåligt fungerande och olämpligt placerade inredningsdetaljer i ett hygienrum som är avsett för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga flyttas eller bytes ut.

...I hygienrum bör kontrastmarkering finnas för att synsvaga ska kunna orientera sig...

Handikapptoaletter i Sollefteå

Inom det inventerade området finns en offentlig toalett. Den är rymlig och neutralt inredd. Den ger dock ett ovälkommande intryck med klottrade väggar, svag belysning och toalett i kallt stål.

Det är många detaljer som ska fungera på en toalett för personer med funktionshinder. Måttet från innervägg till toalettstolens mitt bör vara och är 1,1m. Toalettstolen är kort och har en sitthöjd på ca 0,48 m, den har också tillräckligt med yta vid toalettens båda sidor (0,90 m) så att medhjälpare får plats. Ytan från toalettstolens framkant till den bakomliggande väggen bör vara ca 0,70 m, här är den 0,55 m. Armstöden är stadiga men ej uppfällbara. De ha måttet 0,75 m från överkant till golvet. Tvättställets överkant är 1,02 m över golvet och skjuter ut 0,20 m. Papperskorg liksom skötbord finns ej. Ett rakt eller snett draghandtag på inredningen fattas, det finns varken klädkrokar eller larmknapp.

2.16 Uttagsautomater

Bankomater och biljettautomater är exempel på självbetjäningssmaskiner som används flitigt av människor i vardagen. De ska kunna vara tillgängliga även för människor med funktionshinder.

Som rullstolsburen kan man hamna i ett mycket utsatt läge vid uttagsautomater. Det kan vara svårt att se displayen och vilka knappar man ska trycka på. Kanske har man heller inte möjlighet att skydda sin kod så andra inte ser eller att ta emot bankkort och uttagna pengar.

Funktioner och mått

I boken Bygg ikapp handikapp finns några exempel på hur en uttagsautomat kan utformas för att erbjuda en bättre tillgänglighet.

Detta kan ske genom att:

- utrustningen placeras mer synligt och tillgängligt för synskadade och rörelsehindrade. Mer synlig kan innebära kontrasterande färg och ett ledstråk som leder fram till automaten. Mer tillgängligt kan vara att man inte behöver ta sig förbi trånga passager och trappor för att ta sig fram till automaten.
- det är en bländfri placering från infallande ljus.
- man undviker en bullrig och stressig miljö.
- man har enkla och utformade instruktioner och symboler.
- det är enhetlig utformning på automaterna, exempelvis ska sifferknapparna vara placerade på samma sätt i alla automater. Skärmen ska kunna ses av både stående och rullstolsburna.

- man når alla delar på automaten. Placeringen bör vara inom intervallet 0,8-1,1 m och 1,0 m från hörn. Rullstolsburna personer kan nå på en höjd av 0,70-0,80 m över golv, och har en räckvidd på 0,70 m (rakt framifrån) och 0,20 m (från sidan).
- information och anvisningar för synskadade ska vara på kort läsavstånd, stor lättläst text, relief- eller punktskrift och kompletterande tal. Touchknappar bör undvikas utan kännbara knapptryckningar.
- knapparna inte bör vara för små och tröga och det bör inte finnas vredhandtag för personer med svaga händer. Om det finns ska dessa vara lätta att vrida och greppvänliga.
- det ska finnas god belysning och kontrastmarkeringar.

I takt med teknikens framsteg ska man kunna anpassa olika individers önskemål bättre. I användarens bankomatkort skulle uppgifter kunna programmeras in om hur användaren vill att informationen i en automat presenteras.

Allmänt råd

Knappsatser för sifferkombinationer för personer med nedsatt syn bör förse med ljushetskontrast, att 5:an förse med en taktill märkbar punkt och punktskrift för knappsatsen.

Uttagsautomater i Sollefteå

Det finns tre uttagsautomater i stadens centrum, alla med olika utformning.

Handelsbanken

Till uttagsautomatens kant är det 1,12 m från marken och från husväggen går det in 0,13 m till displayen. Handelsbankens automat har insättning av bankkortet utanför utrymmet där display och knappar finns. Anordningen med två uppstickande skydd vid sidorna av bankomatens knappsats ska säkra att ingen ser när du slår din kod. De är dock väldigt höga och kräver en rejäl handrörelse. Mellan skydden är det smalt, endast 0,10 m. Det går att få talande information men punktskrift finns, dock inte på själva sifferknapparna.

Föreningssparbanken

Vid Föreningssparbankens uttagsautomat behöver inga yviga rörelser göras; platsen för insättning av bankkortet och displayen är samlad. Men insättningsställe för bankkortet sitter för högt för en rullstolsburen, från mark till kanten på automaten är det 1,15 m och till insättning av kort är det 1,60 m.

Här finns inte punktskrift på sifferknapparna men däremot tal på "fel", "klar" och "avbryt". Säkerhetsskydden för knappinsatsen ser likadan ut som vid Handelsbanken.

Nordea

Vid Nordea har uttagningsautomaten måttet 1,10 m från mark till automatens kant samt 1,40 till där man sätter i bankkortet. Platsen för insättningsställe för bankkortet och displayen är samlad. Även här sitter öppningen för bankkortets insättning för högt.

2.17 Belysning

En god belysning är bra för alla, och extra viktig för personer med hörselskada och personer med nedsatt orienteringsförmåga. Gångbanor ska vara väl upplysta och särskilt noga är det vid hållplatser, övergångsställen och korsningar. Företrädesvis ljusa belysningsstolpar placeras så att de inte utgör ett hinder för synskadade. Mörkare färger på stolparna är svårare för synskadade att upptäcka. Armaturerna får inte ge bländande ljus och det är viktigt med jämn belysning.

15 § Föreskrift

Hinder i form av bristande eller bländande belysning skall undanröjas.

Allmänt råd

Fast belysning bör inte vara bländande, exempelvis är det viktigt att ljuskällan är avskärmd. Belysningen kan vara avgörande för om en synsvag person kan orientera sig eller inte. Den synsvage behöver rätt utformat ljus för att kunna se och läsa, den hörselskadade eller döve för att kunna läsa teckenspråk och läsa på läppar.

Belysningen där man förflyttar sig bör vara jämn och anordnad så att synsvaga och personer med nedsatt rörelseförmåga kan uppfatta hur underlaget ser ut, och så att hörselskadade eller döva kan uppfatta teckenspråk och läsa på läppar.

3. Nedslag i verkligheten - en reportageserie i fyra delar

3.1 Själständighet!

Marie Karlström tar sig snabbt fram längs gågatan i Sollefteå; hon vänder, parerar och tar sig upp och ner för nivåskillnader i snabb takt. Hon är glad för sina starka armar och tänker på äldre med rullatorer som oftast har svagare armar. Det måste vara stor skillnad, gissar hon.

På min fråga hur hon tycker det är att ta sig fram i Sollefteå svarar hon att det är ganska svårt. I stan åker hon sällan själv. För Marie är viljan att vara självständig stor. Den viljan krockar ofta med de många hinder hon stöter på inne i stan. Det största hindret är helt klart att komma in i butiker. Hon minns en gång då hon ville köpa ett smycke på Sjölund's Ur och Guld, butiksbiträdet kom ut med några smycken i handen istället för att hon själv skulle komma in och se vad hon ville ha. "Vid såna tillfällen tappar man lusten", menar Marie.

En del affärer har ramper som de kan lägga ut, men hur ska man få kontakt med butikspersonalen när dörren är stängd? undrar Marie. Affärer som Top Shop med höga trappor kan hon bara drömma om att besöka. I dagsläget finns bland annat gallerierna med entréer i markplan. Appelbergshuset är nu tillgängligt med ramp och förhöjt markplan. Hon ser också positivt på Bodéns Gardencenters nyöppnande; med automatisk dörröppning och stora ytor inomhus är det ett exempel på god tillgänglighet.

Fakta

Namn: Marie Karlström

Född: -57

Bor: Nipvallen, Sollefteå

Typ av funktionshinder:
Rullstolsburen och
nervsmärtor (CRPS)

Marie orienterade och skadade knät. Idag är hon rullstolsburen och har nervsmärtor i benen. Det behövs ganska lite för att det ska bli värre, säger Marie. Alla ojämnheter på gångstråk och kantstenar bidrar till risken för henne att tippa och skadas ytterligare. Hon skulle önska att det fanns en regelbunden översyn av ojämnheter i markbeläggning i centrala Sollefteå. Marie förklarar att man inte har samma synperspektiv när man sitter i rullstol som när man går; "Oftast upptäcker jag inte gropar och hål i vägbanan förrän jag kommit precis intill dom".

Sommar! svarar Marie solklart på frågan om vilken årstid som bjuder på bäst framkomlighet. Vintern upplever hon många gånger som hopplös; mer än en gång har hon slirat fast i snömodden. Nog kunde snöröjningen fungera bättre, tycker hon. Överlag trivs ändå Marie bra i Sollefteå. Hon upplever staden som lagom stor, naturnära och utan stress. Om hon jämför tillgängligheten med städer som Stockholm och Uppsala är den sämre i Sollefteå, men å andra sidan finns det många som känner henne här och är beredda att hjälpa till.

Någonting som känns otryggt i Sollefteå är att ta ut pengar, berättar Marie. De uttagsautomater som finns sitter för högt upp. Det är lätt för personen bakom en att se vad man slår för kod och att ta kortet, fortsätter hon. Bron från gågatan till parken har nyligen bytts ut och Marie är mycket nöjd över resultatet. Framkomligheten har ökats avsevärt. Under sommaren finns det många uteserveringar som Marie gärna skulle sitta på. Men höga kanter sätter stopp. Handikapparkeringarna i stan upplever Marie ofta som fulla.

För två år sedan reste Marie till Rom med sin son. Hon blev glatt överraskad över framkomligheten där. Till och med i Colosseum fanns det hiss och anpassade gångstråk. Om en sådan gammal ruin kan bli tillgänglig måste ju Sollefteås stadskärna kunna bli det! Marie ser fram emot en stad för alla.

Text och bild: Susanna Rudehill, den 11 juli 2005

På grund av nervsjukdomen CRPS har minsta lilla ojämnhet stor påverkan på Marie.

3.2 Lots i sicksack

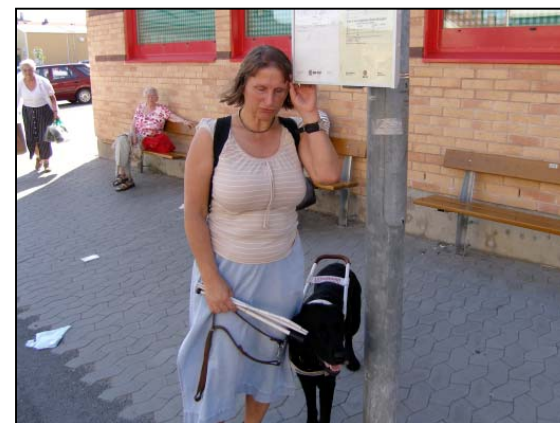

Övergångsstället vid försäkringskassan är svårt att upptäcka.

Vi träffar Elisabeth Bodén en varm och solig sommardag för en rundtur med ledarhund i centrala Sollefteå. Innan rundvandringen slår vi oss ner i kommunhusentréns soffgrupp för att presentera oss för varandra. Jag och Linda berättar om vårt arbete med inventeringen och Elisabeth börjar med att förklara för oss skillnaden på att vara synskadad med ledarhund och att använda käpp. "Hunden sicksackar sig fram mellan hindren och jag upplever inte alltid miljön som rörig. Att använda käpp innebär att man kommer närmare miljön och upplever fler detaljer."

När vi påbörjar vår rundvandring märker vi direkt vad Elisabeth menar. Tina, som hunden heter, lotsar matte raskt förbi stolpar, skyltar och blomlådor. Elisabeth parerar nivåskillnader hela tiden och verkar inte uppleva det som något problem. "Trottoarkanter markerar var vägen börjar och

slutar." Avfasningar vid gångpassager som just nu sker i snabb takt i stan är därför ett stort problem för henne. Detta gör att hunden får det svårare att förstå att en bilväg tar sin början och för Elisabeth själv är det omöjligt att känna var gångpassagen slutar. Hon tycker att det är synd att ljud- och ljussignaler tagits bort. "Eftersom dagens system bygger på ögonkontakt mellan bilister och gångare blir varje övergång en chansning för mig."

Utstickande busstidtabell.

Elisabeth är uppvuxen i Sollefteå men har bott i många andra städer innan hon för drygt tio år sedan återvände till stan. Med erfarenhet från bland annat Malmö kan hon intyga att Sollefteå är en svår och otrygg stad att ta sig fram i. De många och ofta plötsliga vägarbetena bidrar mycket till den bilden. "Det skulle underlätta om kommunen skickade ut information om kommande vägarbeten. Ofta saknas ordentliga varningar vid gropar." Elisabeth skrattar åt minnet när hon en gång gick rakt ner i en grop och in i en vägarbetare som stod där. "Det gick ju bra, men tänk om gropen varit brantare!"

Under vår rundvandring stöter vi på plötsligt utstickande tidtabeller vid två busshållplatser. Den ena träffar Elisabeths huvud. Förflyttningar av hållplatser har också ställt till problem, att vara synskadad innebär att man hela tiden memorerar avstånd och platsers förhållande till varandra. Om någonting plötsligt flyttas är det inte alltid lätt att upptäcka.

Fakta

Namn: Elisabeth

Bodén

Född: -52

Bor: Önsta, Sollefteå

**Typ av
funktionshinder:**
synskadad

Vidare via gågatan ner i stadsparken, över bron mitt emot kommunhuset och tillbaka till soffgruppen i entrén. Här hinner vi med eftersnack och var sitt välbehövt glas vatten. Elisabeth berättar att hon upplever Sollefteå som en lugn och trivsam stad, med ett behagligt tempo och nära natur. "Att flytta tillbaka kändes naturligt eftersom vi hade småbarn." Men lugnet till trots tycker hon att det är en småstökig miljö i Sollefteå. Elisabeth har svårt att tänka sig gå i stan utan sin ledarhund.

Text och bild: Susanna Rudehill, 9 juli 2005

Elisabeth efterlyser slätare trottoarer och uteserveringar med tydlig inneslutning. Hon ser gärna att stående skyltar på gågatan står nära väggen och att alla uttagsautomater har samma typ av utformning och sätt att fungera. Överhuvudtaget underlättar enhetliga system, vare sig det gäller övergångsställen eller skyltar.

På en och en halv timme har vi hunnit upp till Konsum extra, ner genom gågatan och bort till Videoteket. Tillbaka till Kungsgatan och uppför backen över till järnvägstrappen.

3.3 Pionjären

Alvar Gullersbos positiva anda märks direkt när vi möter honom för en rundtur på stan en eftermiddag i mitten av juli. Han har suttit i stol, som han själv kallar det, sedan – 88 och har upplevt stora förändringar. "Utemiljön har blivit

bättre", slår han fast. Alvar vet vad han pratar om, han är ute för det mesta dagtid under sommarhalvåret. Även vintertid åker han ut varje dag, om det inte är allt för kallt. Avfasningar av trottoarkanter tar han upp som en stor förbättring. Affärer som Ica Trollet, Konsum Extra och gallerierna har god tillgänglighet. I Bolagsbacken är det värre, backens sluttande i kombination med trappor in till butikerna gör ett besök för Alvar omöjligt. Han har sett förslaget på ombyggnad som finns i Sollefteås centrumplan och ställer sig mycket positiv till det.

Alvar kommer ursprungligen från Örnsköldsvik, det var i början av 60-talet som han flyttade till Sollefteå. Hans fru kommer från Lökom och hade då jobb på sjukhuset i Sollefteå. Tillsammans byggde de hus på Rödstaringen och bildade familj. Alvar fick jobb på kommunens ekonomiska avdelning, innan han senare började arbeta på gatukontoret. Han gillade

att arbeta på kommunen. Alvar har trivts och trivs än i dag i stan och han tror att det är jobbet, familjen och småstadskänslan som gör det. Nu bor han tillsammans med frun på Djupövägen i en tillgänglig lägenhet, men det var inte så lätt att hitta en anpassad bostad i stan. Många flerbostadshus saknar hiss.

Det största hindret i Sollefteå är tillgängligheten till affärer, tycker Alvar. Sporringen, Sjölungs Ur och Guld, Holmbergs sport, Riva, Lilla caféet, Djupökiosken... ja, listan kan göras lång på affärer med höga kanter eller trappor till entréerna. Tills för inte så länge sedan kunde han inte åka och köpa tidningen någonstans på kvällstid. Idag har Videoteket en ramp inomhus, om än den är en aning brant. Om Alvar fick bestämma vad som skulle förändras i stan, skulle entréernas

tillgänglighet stå högt på listan. Även mark och trottoarers kondition skulle förbättras. Som exempel ger han gångvägen i Stadsparken, där den går under bilvägen. ”Den är ett mindre grustag”, kommenterar han.

Fakta

Namn: Alvar Gullersbo

Född: -39

Bor: Djupön, Sollefteå

Typ av funktionshinder: El-rullstolsburen

Skillnaden på manuell rullstol och el-rullstol är stor, tycker Alvar. Med el-stolen följer en helt annan framkomlighet. El-stolens fjädring gör också att stötar på grund av ojämnheter i vägbanan blir mindre. En manuell rullstol kräver mycket armbete vid alla nivåskillnader, det kan så småningom leda till förslitningsskador. Alvar visar alla finesser på sin stol, hur den går att höja och sänka på alla tänkbara sätt, blinkers och ljus, lätt borttagbara delar etcetera. Alvars stol är driftsäker och individuellt anpassad till honom; ”Det är en fantastiskt fin stol”.

Alvar Gullersbo var en av de allra första i Sollefteå med el-rullstol. Han har jobbat på kommunen och dessutom jobbat i handikappföreningen. Idag är det många som frågar honom om tillgänglighet och funktionshinder. Och Alvar finns gärna till

hands. Han berättar när han träffar oss att han under förmiddagen fått ett samtal från en kvinna som undrade om det fanns några handikapptoiletter i stan. Det finns några bra toaletter, men de är inte så lätta att hitta, berättar Alvar. Denna förfrågan har han fått flera gånger. En bra handikapptoilet som är öppen dygnet runt saknas, anser Alvar.

Alvar vill vara oberoende. Att kunna gå och handla eller gå ut och äta utan att fråga om hjälp och assistans. Oftast behövs det inte stora ansträngningar för att förbättra tillgängligheten. Alvar ger som exempel uteserveringen vid Impuls i Appelbergshuset. Där skulle en utvändig öppning i staketet göra det enkelt för rullstolsburna komma in. Ett annat exempel är butiken Sportringen mitt emot Postens kassaservice. Där skulle en avfasning från dörren och ut mot trottoaren göra den i övrigt anpassade butiken möjlig att besöka. Alvar är tvärsäker: ”Det handlar om pengar. Men det handlar också om vilja.”

Text och bild: Susanna Rudehill, den 12 juli 2005

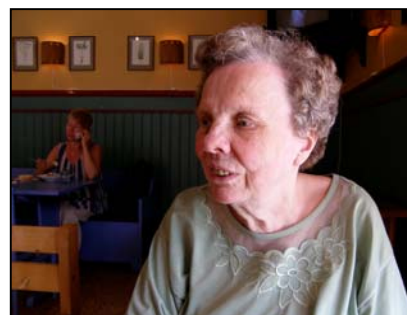
3.4 Med hörseln som ledsagare

Kerstin tappade synen när hon var sju år. Idag ser hon varken mörker eller ljus, istället använder hon sig av känseln och hörseln. Solvärme och vinddrag markerar att en skyddande vägg tagit slut och när bilarnas brummande dragit förbi är gatan fri att passera. Sin käpp har hon också stor nytta av, den pendlar framför hennes ben när vi går uppför gågatan och bort mot Konsum Extra. På gågatan går hon varje dag och trots de otaliga hindren nu i sommartid finner hon ändå lätt sin väg fram. Men när vi kommer upp på parkeringen utanför folk tandvården blir det knepigare. Ojämnt underlag och obefintlig gångstråksmarkering gör det mycket svårt för Kerstin att hitta. Detta är inte första gången tydliga markeringar lyser med sin frånvaro. Värst är det om

sommaren, tycker Kerstin. Uteserveringar, utställda prylar och varutransporter med utfällda flak är ständigt nya och svårupptäckta hinder.

Ljud- och ljussignalerna som tagits bort i stan har gjort det svårare för Kerstin att ta sig över gångpassager. När bullriga vägmaskiner dessutom slukar bilarnas ljud får Kerstin förlita sig på andra människors ledsagning. Hon efterlyser upplysning i god tid om var vägarbeten kommer att hålla till under sommarhalvåret; "Kommunen kan anmäla information till vår taltidning. I Örnsköldsvik fungerar detta mycket bra."

Fakta

Namn: Kerstin Strindberg

Född: -33

Bor: centrala Sollefteå

Typ av funktionshinder: synskadad

Kerstin är född och uppvuxen i stan men har bott och verkat på många andra platser, bland annat startade hon en blindskola i Tanzania under 60-talet. Sedan 80-talet har hon återigen varit bosatt i Sollefteå och upplever staden som liten och personlig. "Det underlättar att affärerna känner till en." Kerstin har alltid haft sin förankring här och kunnat följa med i förändringar som skett under årens lopp. Hon minns när gågatan skulle byggas, hon tänkte att det skulle bli så skönt

utan bil- och cykeltrafik. Men idag, med facit i hand, tycker hon inte att det blev mer framkomligt.

Vi kommer så småningom upp till Konsum, men övergångsställena på vägen ställde till med förvirring. De nya avfasningarna som gjorts tar bort markeringen som talar om vart gångvägen börjar och slutar. Kerstin går rakt ut i vägen vid övergångsstället vid Hullsta Gård utan att veta om det. Refugen känner hon heller inte av, där hon i annat fall kunnat stanna upp. Hon förstår att det måste vara svårt att skapa en miljö som är anpassad till alla typer av funktionshinder; "Ibland krockar våra intressen med dem som är rullstolsburna". Ledytor välkomnas, men försvinner på vintern under is och snö.

Uppe vid Konsum blir det svårt att hitta övergångsstället till andra sidan vägen där busshållplatsen finns. "Det är lättast om övergångsstället ligger i linje med husväggen".

Vi går tillbaka ner genom gågatan tills vi kommer fram till Kungsgatan. Kerstin upplevde att nya bron lättade på trafikgenomströmningen här, nu i semestertider har den dock ökat igen. Tidig vår och sen höst tillhör de tider på året då Kerstin har lättast att ta sig fram. Då står inte uteserveringar, tillfälliga skyltar, blomlådor, bänkar och cyklar ute på gatorna. Hon drar en pust av lättnad över att cykeltrafik inte är tillåtet på gågatan. Mer än en gång har en cykel svischat förbi Kerstin i farligt hög fart.

Med bostad i centrala Sollefteå har Kerstin nära till grönområdet i parken. Men där sätter hon inte sin fot; orsaken är för många snirkliga vägar som hon inte känner till. En karta i relief skulle vara till stor hjälp, det skulle öka förståelsen av vägarnas förhållande till varandra, menar Kerstin.

Innan vi skiljs åt tar vi varsin juice på Kaffe Petter, vi känner oss alla lite matta av värmen. Vi stämmer träff för ännu en rundvandring i stan då vi ska gå längs Gudlav Bilders gatan och Djupövägen. Kerstin avslutar: "Jag är osäker på hur området nedanför Badhuset funkar. Jag vet inte om jag går på trottoaren eller ute i vägbanan där".

Text och bild: Susanna Rudehill, den 11 juli 2005

4. Fortsatt arbete

Den inventering som finns bör uppdateras regelbundet, annars mister den sin funktion och aktualitet. Det är ett ansvar som varje avdelning som arbetar med den fysiska miljön har.

Det är viktigt att inventeringsområdet utvidgas, både i Sollefteå stad och till övriga delar av kommunen.

En tillgänglighetsplan ska tas fram utifrån inventeringen där åtgärdsförslag och kostnadsberäkningar ingår.

Under det kommande arbetet fortsätter dialogen med handikapprådet och handikapporganisationerna.

Det av fullmäktige antagna Handikappolitiska handlingsprogrammet (2004-12-20 § 165) slår fast mål utifrån ansvarsområden och FN:s standardregler:

Samhällsbyggnadsnämnden:

- Ska, oavsett vilka eller hur stora funktionshinder människor har, införa handlingsprogram som gör den fysiska miljön tillgänglig, det gäller både inom- och utomhusmiljöer.
- Ska ha kunskaper om funktionshindrades behov, rättigheter och möjligheter så att kommunen systematiskt kan lägga handikappaspekter i allt planeringsarbete.
- Ansvarar för att verksamheten tillämpar FN:s övergripande standardregler avseende ökad medvetenhet, tillgänglighet, policy och planering, handikapporganisationer och personalutbildning.

5. Källor

Böcker/Skrifter

- Tillgänglig stad – Svenska kommunförbundet (2003)
- Enklare utan hinder – Boverket (2005)
- Bygg ikapp handikapp – Svensk Byggtjänst och Hjälpmedelsinstitutet (2001)
- Anpassning – offentliga inrättningar, åtgärder för att öka tillgängligheten till butikerna i Sollefteå – HSO Sollefteå (2003)
- Handikappolitiskt handlingsprogram – Sollefteå kommun (2004)
- Trafiknätsanalys för Sollefteå stad – Samhällsbyggnadskontoret, Sollefteå Kommun (2001)
- Tillgänglighetsplan - Nykvarns kommun (2002)
- Ökad tillgänglighet i centrala Märsta - Sigtuna kommun (2005)
- Stockholm – en stad för alla, Utemiljöprogrammet – Gatu- och fastighetskontoret, Stockholm stad (2001)

Hemsidor

- www.hso.se - Handikappförbunden
- www.srfriks.org – Synskadades riksförbund
- www.hi.se - Hjälpmedelsinstitutet
- www.ho.se - Handikappombudsmannen
- www.boverket.se - Boverket
- www.dhr.se - De handikappades riksförbund
- www.rtp.se - Riksförbundet för Trafik- och Polioskadade

